

еліти, через формування національної єдності покликана орієнтувати націю на інтенсифікацію, перш за все, власних ресурсів. Саме такий підхід дає можливість через консолідацію українського суспільства забезпечити розкриття його конструктивного потенціалу та закріплення перспектив розвитку України як успішної, незалежної держави в сучасному конкурентному світі.

Література

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти / Б. Андерсон. - Пер. з англ. В. Морозов. - К.: Основи, 2001. - 342 с.
2. Дичковська Г. Український індивідуалізм і проблеми державотворення/ Г.Дичковська // Філософська думка. - 2003. - №4. - С. 90-102.
3. Канах Ф. Національне буття й національна ідея / Ф.Канах // Слово і час. - 1998. - №1. - С.46-53.
4. Лановенко О. Будь-яке суспільне відродження починається з формування нової ідеології. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу// www.niss.gov.ua/analit/Seminar/02.htm

Остапенко Максим Анатолійович
кандидат історичних наук,
Генеральний директор
Національного заповідника
«Хортиця» (м. Запоріжжя)

СПРАЛЬ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Країни, в яких еліти досягли певного рівня зрілості та відповідальності, ідуть шляхом еволюції. В його суті безліч реформаторських, а інколи революційних суспільних змін, методів та технологій. Зазвичай, реформи, що дають якісний стрибок розвиненим країнам, базуються на базових моральних нормах – відповідальності представників істеблішменту перед рядовими громадянами та високим рівнем довіри простих людей до своїх представників в усіх гілках влади – уряді, політичних партіях, судовій системі, армії та ЗМІ. Відносна рівність усіх, від мільярдерів до безхатченків перед Законом і відносна невідворотність покарання, незалежно від соціального статусу є тими самими базовими правилами гри і роблять таке суспільство максимально налаштованим на пошук сталих форм розвитку. Знаменита ленінська формула революційної ситуації *«верхи не можуть, а низи не хочуть»*, через систему Законів, спрямованих на підтримання здорового глузду і справедливості, функціонує за правилом *«низи довіряють, а верхи намагаються виправдовувати довіру»*. Це формат «РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ», завдання якого гармонізувати істотні історичні зміни при наявності суспільного консенсусу між народом та елітою.

В пострадянських суспільствах, зв'язка істеблішмент-суспільство, розвиваються за іншим сценарієм. І він постійно створює загрозу як для самого

народу, так і для світового порядку. Еліта, як носій «генної» інформації про стратегічні напрямки розбудови держави, була знищена у м'ясорубці революції, громадянської війни, репресій, голодоморів, розкуркулення та інших соціальних експериментів більшовизму. Владні групи нинішнього пострадянського суспільства, сформовані з дивного сплаву партійно-комсомольської номенклатури, «червоних директорів», чекістів з представниками відвертого криміналу. Такі «лідери», не можуть, а головне не бажають втілювати в життя ідеї розвитку своїх країн та націй. Причина тут доволі банальна – покоління «будівників комунізму» були носіями подвійної моралі «Одни слова для кухонь, другие для улиц». На мітингах і партійних зборах вони розповідали про соціальну справедливість, але насправді більшість з них продумували схеми отримання додаткових благ, які в СРСР були недоступні більшості населення. Занепад тоталітарного однопартійного політичного ладу і будівництво «багатопартійної демократичної системи», тоді ще радянська «еліта» використала виключно щоб позбавитися контролю за своїми посадами, які стали основою для їх майбутніх бізнесів. Саме ці особи з подвійним дном зробили усе, щоб розвалити СРСР, який став бездонною діжкою для їх збагачення. Уся суспільна власність народу, через примітивні схеми була розподілена серед «нових» бізнесменів. Масштаби афери «приватизації» колишнього СРСР – це трильйони доларів і захоплення цілих галузей людьми, які навіть не задумувалися над стратегічним плануванням економіки та добробутом населення – максимум, на який вони були здатні – примітивні схеми «дерибану», який приносив їм миттєві мільйонні статки, а своєму суспільству – руїну, зубожіння і розчарування. Зрозуміло, що в такому форматі, не йдеться про наявність хоча б видимих ознак справедливості перед Законом. На істеблішмент, як правило, не розповсюджуються норми законів, які діяли для народу, а корумпована правоохоронно-суддівська система ще більше додавала ознак тотальної несправедливості покарань між «верхами та низами». Прості люди, що сімдесят років перебували в окопах партійно-комуністичного міфу і напіврабської моделі економіки, не могли зупинити грабунок і несправедливість, втратили реальну довіру до своїх керманічів та основних державних інститутів. В умовах інформаційного суспільства це призвело до появи моделі «*низи не довіряють, а верхи не шукають способів відродити довіру*».

В цивілізованих країнах лідери нації, як правило намагаються стати еталоном для суспільства та бути носіями таких моральних категорій як *щирість, почуття справедливості, повага до законів, почуття обов'язку, чесність, самовідданість, вірність, надійність*. «Верхи» на пострадянському просторі, як правило, позбавлені цих чеснот. Тому тут домінують *зверхність, нечесність, неповага до представників простого народу, недовіра і нічим не виправдана жадібність, що інколи переходить межі здорового глузду*. Люди, не здатні тримати Слово та поважати Закон і демократичні інститути використовують виключно як елемент маніпуляцій і досягнення примітивних короткотермінових цілей. Вони не здатні принести своєму народу справедливість і гармонію. Тому, за рідкісним виключенням, пострадянська

еліта функціонує в соціумі як ракова клітина, яка своїми корупційними метастазами знищує суспільство з якого вона походить. При цьому, створюються загрози нових соціальних катаклізмів і нестабільності, які з легкістю можуть перекинутися на більш відповідальні і заможні країни. Олігархи-клептократи фатально недовіряють власним державам і народам. Вони намагаються викачати усі можливі ресурси з єдиною метою – отримати якнайшвидше надприбутки і знайти тиху гавань для своєї родини та злочинського капіталу за межами рідної країни. Думаю, немає сенсу наводити приклади життя пострадянських багатіїв в «цивілізованих» країнах, де вони стають яскравими представниками ярмарку марнотратства і безвідповідальності у витратах, зароблених на стражданнях свого народу і знищенні ресурсів свого краю. Народне прислів'я «нацарював 100 рублів і втік», є найкращою ілюстрацією моделі поведінки більшості найбагатших людей, що з'явилися за останні чверть століття в межах колишнього СРСР.

Нажаль, Україна виступає «найкращим» прикладом такої деградації – маючи на початку своєї незалежності потужні стартові можливості. За 25 років олігархічно-клептократичний режим «скоротив» населення з 52 до 42 мільйонів та не зміг повернути ВВП на душу населення навіть на рівень 1990 року. При цьому мільярдні статки та багатомільйонні доходи невеликої групи осіб зростали прямо пропорційно знищенню суспільної власності. «Носій влади – народ», був реально усунутий від володіння надрами та стратегічними галузями економіки. Олігархи ж, отримавши доступ до природних монополій, енергетики, металургії, важкої промисловості через систему фірм-прокладок та фіскальних прогалин, отримали доступ до надприбутків з держбюджету. Таким чином, практично усе в країні було захоплено олігархами, які перетворилися на ключовий фактор формування усієї системи влади в Україні.

Парадокс полягає в тому, що представники олігархо-клептократії мають усі механізми та можливості, для того, щоб провести ефективні реформи, та зробити закони такими як в країнах, де вони завзято скупають нерухомість і ховають капітали. Уся центральна владна вертикаль ними контролюється через повністю підконтрольні парламентські «партії», кишенькові ЗМІ та корумповану чиновницько-суддівську систему – усі вони, де факто є лобістськими групами тих самих олігархів. Більшість представників місцевих громад, контролюється через так звані «містоутворюючі» підприємства. Втім, олігархічна клептократія принципово не зацікавлена в змінах системи, яка гарантує їй надприбутки. Те, що вона постійно штовхає свою країну в трясовину жахливих соціальних конфліктів, клептократію практично не турбує. В усякому разі, суспільство не почуло від найбагатших людей навіть натяк на їх бачення майбутнього країни і бажання пошуку діалогу з власними народами. І причина в цьому банальна – більшість найбагатших людей практично не асоціюють себе з народом і державою, на яких вони заробляють свої капітали. Цей різновид колоніалізму не вкладає кошти в майбутнє країни, не бачить цю землю зручною для життя себе і своїх родин.

Велика політика, повністю підконтрольна великому бізнесу, не займається пошуком найбільш логічних і справедливих форматів розвитку держави, а є

просто механізмом прикриття неефективності клептократії. Вибори, навіть якщо там присутні символи демократії, через популістську риторичку і корупцію, призводять до банальної перетасовки збанкрутілих політиків, які за свою кар'єру постійно змінюють свою політичну позицію та відверто брешуть своїм виборцям. Людям, замість уже дискредитованих політичних сил, пропонують черговий «вибір» з аналогічних політ-проектів, в яких поступово з'являються ті ж самі обличчя. Власному народу вмикають платівку про реформи, а міжнародні партнери отримують чергові звернення про кошти для проведення їх фінансування. Однак, усе це, як правило, закінчується лише імітацією змін. Черговий уряд, як правило проголошує нові зміни декорацій не маючи політичної волі для зміни системи.

В тих чи інших формах, ця система діє на просторах колишнього СРСР, залишаючи країни, які мають величезні ресурси та роботящих людей, в злиднях та несправедливості. Така система має один стратегічний шлях – деградацію. Тотальна неефективність управління, корупція та неконкурентні умови в суспільстві не дають розвинутися найбільш креативним людям чи хоча б сформувати противагу олігархату – повноцінний «середній» клас, який би міг збалансувати подальший розвиток країни.

Суспільство, позбавлене економічних та політичних важелів, якісних соціальних ліфтів, та виховане на тотальній недовірі до будь яких інститутів влади, втрачає механізм еволюції та прогресу в своїй країні. Люди, розуміють, що бодай якісь зміни можливі виключно через насилля і революційні кроки. І будь які кризові моменти в недалугій економіці чи внутрішній політиці, можуть з легкістю спровокувати активний народний протест, який виносить країну на нову руйнівну революційну хвилю. Здається, події Революції Гідності 2014 року, які здетонували російську агресію на Донбасі та анексію Криму, нічому не навчили недалекоглядних «мільйонерів з нетрів», які навіть не намагаються вдаватися до системних змін в економічній та політичній сфері. Замість того, іде подальший розподіл залишків, суспільного пирога на фоні війни та зuboжіння населення. Таким чином, в чергове формується модель «ЕВОЛЮЦІЙНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ», яка затягує Україну у свій зашморк і може вкотре відкинути одну з найбільших країн Європи на узбіччя цивілізаційного прогресу.

Павленко Іва Олександрівна,
кандидат філософських наук,
викладач кафедри соціології
Запорізького національного університету

МИРОТВОРЕННЯ ЯК ОПІР ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНИ

З розвитком сучасного інформаційного світу глобальні економічна та політична системи почали набувати різноманітних мінливих та сталих якостей, з'явилися процеси, що регулюються через поінформованість, обізнаність